

2023-03-31

Petter Forssell
Strateg
/Redigerare/Telefon/
petter.forssell@sigtuna.se

Vår beteckning KS/2023:125
Er referens

Yttrande över rapporten Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet – för tillgänglighet och beredskap Ds 2023:3

Som värdkommun för Arlanda flygplats kommer Sigtuna i detta yttrande fokusera på de delar av rapporten som har bäring på kommunen och regionen samt Arlanda och dess omliggande infrastruktur och transportmöjligheter. Arlandas framtid är även Sigtunas framtid, varför det är viktigt för kommunen att ändringar och satsningar på Arlanda flygplats med närområde genomförs i samstämmighet med Sigtuna kommuns utveckling.

Sigtuna kommun vill med detta yttrande även understryka att den landbaserade infrastrukturen och dess transportmöjligheter i anslutning till Arlanda och regionen är av största vikt för att nå utredarens övergripande målbild om ett levande, näbart Sverige. För att Arlanda ska kunna fungera som nav och storflygplats, nationellt såväl som internationellt, kommer omfattande satsningar på infrastrukturen kring Arlanda att vara avgörande för att realisera utredarens plan om ett Sverige som *”nationellt hålls ihop med Stockholm som ett nav för flygtrafiken”*.

Arlandaförhandling. Sigtuna kommun välkomnar och ser mycket positivt på att utredaren skyndsamt vill påbörja en Arlandaförhandling med berörda kommuner, regioner, Swedavia och Trafikverket. Som värdkommun för Arlanda ser Sigtuna kommun följande som kärnpunkter i en kommande Arlandaförhandling;

- prioritera att bygga ny infrastruktur,
- bättre kollektiva transporter,
- ökat bostadsbyggande och
- fler arbetsplatser.

Luftrummet. Sigtuna kommun ställer sig positiv till den av utredaren förordade moderniseringen av luftrummet inom Arlanda flygplats, men vill veta mer kring vad det skulle innebära för kommunen. Exempelvis ser kommunen gärna ett borttagande

av vissa restriktioner för lågfartsflyget. En nedläggning av Bromma flygplats skulle innebära att de två flygplatserna inte längre behöver ta hänsyn till varandra, vilket kommunen antar skulle kunna underlätta in- och utflygning, och att luftrummet med det kan behöva göras om för att minska bullerpåverkan i kommunen och i grannkommunerna. Kommunen önskar även information om hur nya trafikslag såsom drönare och elflyg påverkar luftrummet. Kommunen vill ha information och samtal med regeringsföreträdare och relevanta myndigheter för att reda ut eventuell påverkan på luftrummet nära befintlig och kommande exploatering. Kommunen välkomnar ett tydliggörande avseende långsiktig planering av luftrummet, och vill med det ha insyn i processen och information.

Utökning av antalet statliga flygplatser. Utredaren föreslår en utökning av antalet statliga flygplatser i Swedavias regi, och påpekar även i rapporten att Swedavia är självförsörjande med Arlanda som den tydligt inkomstbringande enheten. Sigtuna kommun vill här poängtera vikten av att skilja på utvecklingen av kommersiella verksamheter och riksintresset. Kommunens bedömning är att riksintresset rör själva flygplatsfunktionen och kommunikationerna till och från flygplatsen. Kommersiella verksamheter bör därför inte blandas ihop med riksintresset. Några av Swedavias nuvarande flygplatser bär sig själva, men en utökning av antalet flygplatser med svaga eller vikande kundunderlag kommer antagligen att leda till en större ekonomisk börda för Arlanda. Här ser kommunen att staten istället bör ta ett större ansvar för de flygplatser som inte kan bära sin egen ekonomi.

Sigtuna kommun vill se en gemensam utveckling av den regionala stadskärnan Arlanda-Märsta tillsammans med Swedavia och Arlandastad Group, vilka tillsammans utgör de tre stora markägarna vid Arlanda flygplats. En utveckling som även gynnar flygplatsen och dess flygplatsfunktioner. Kommunen har en god dialog med Swedavia avseende Arlandas utveckling, men vill här återigen påpeka att riksintresset inte rimligen kan omfatta Swedavias icke direkt flygrelaterade kommersiella verksamheter.

Klimatanpassning av Arlanda. Kommunen ser positivt på att utredaren rekommenderar Swedavia att ta hänsyn till en klimatanpassning av Arlanda flygplats för att klara av klimatförändringar och framtida väderrelaterade problem. Sigtuna vill poängtera att detta bör ske i dialog med kommunen.

Transport- och infrastruktur försörjning till och från Arlanda flygplats. Sigtuna kommuns bedömning är att samhällsbygget omkring flygplatsen med tonvikt på infrastrukturen är en direkt avgörande faktor för utvecklingen av Arlanda ur ett regionalt såväl som nationellt perspektiv och att samhällets samlade nyttor ska tas tillvara. Ett faktum som utredaren själv framhåller i den tidigare Arlandautredningen:

”En Arlandaförhandling skulle bidra till att optimera samhällsplaneringen och infrastrukturplaneringen med lösningar som är samhällsekonomiskt effektiva och långsiktigt hållbara. Inriktningen för förhandlingen bör vara att lägga grunden för byggande av ny infrastruktur, ökat bostadsbyggande och en större arbetsmarknad.”

Med de senaste årens allt mer frekvent återkommande kraftiga störningar i kollektivtrafiken över Arlanda-Märsta färskt i minne vill kommunen framhålla att samhällskritisk infrastruktur nu är så eftersatt att det får allvarliga konsekvenser för

pendlande invånare, (flyg)resenärer och arbetande på flygplatsen. Kommunen kan inte nog understryka nödvändigheten att de sedan länge påtalade och kraftigt eftersatta infrastruktursatsningar i den regionala stadskärnan Arlanda-Märsta nu skyndsamt kommer på plats.

Dagens sårbara situation kring Arlanda förväntas påverkas ytterligare i och med trafikpåslaget som genereras från Förbifart Stockholm och en framtida eventuell avveckling av Bromma flygplats. Hänsyn måste även tas till Sigtuna kommuns stora utvecklingspotential vad gäller en kraftig framtida ökning av antalet arbetsplatser och bostäder samt samhällsutvecklingen i övrigt som kan påverka behovet av resor och transporter av gods i regionen vid Arlanda flygplats.

Sigtuna kommun ser därför positivt på initiativet av den satsning på kollektivtrafiken till och från Arlanda som utredaren förordar. Kommunen vill även framhålla nödvändigheten att göra en ordentlig satsning på Märsta station som binder ihop de två trafiknoderna i den regionala stadskärnan. Stadskärnan måste hållas ihop, och kollektivtrafiksatsningar är en viktig del i det. Detta kan ske dels genom en gen och snabb kollektivtrafiklösning som är trafikerad dygnet runt mellan Märsta station och Arlanda, dels en kapacitetsstark lösning i rusningstrafik som trafikerar Arlandastad väst och öst. Sårbarheten skulle minska och andelen kollektivtrafikresande öka.

Sigtuna kommun ser även positivt på utredarens förslag om att regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att utreda behovet av åtgärder för att förstärka kapaciteten i spår- och väginfrastruktur till och från Arlanda flygplats utifrån ett tillgänglighets- och robusthetsperspektiv. Kommunen ser sig som självklar del i det arbetet. Kommunen ser även mycket positivt på utredarens utgångspunkt om att;

”Trafikverket bör även ta hänsyn till samhällsutvecklingen i övrigt som kan påverka behovet av resor och transporter av gods i regionen runt Arlanda flygplats.”

Ett konkret exempel är ett etablerande av en laddstation för gods- och personbilstransporter, som kommunen gärna vill se att man utreder.

Utredare Peter Norman slår fast att *”för att erhålla statligt stöd ska flygplatserna vara fossilfria senast år 2030.”* Samtidigt visar en nyligen gjord trafikanalys kommunen genomfört med Trafikverket och Region Stockholm att det relativa bilanvändandet kommer att öka i den regionala stadskärnan fram till år 2040, och att närheten är bättre med bil än kollektivtrafik. Det visar på att det krävs krafttag för att få ordning på kollektivtrafiken även ur perspektivet fossilfrihet för Arlandas del.

Som konklusion avseende *Transport- och infrastruktur*försörjning vill kommunen framhålla att den ambition utredaren har som huvudtema exemplifierat i utdragen nedan idag står i bjärt kontrast till infrastrukturen i den regionala stadskärnan Arlanda-Märsta.

”De politiska ambitionerna är att det ska vara möjligt att bo och arbeta i hela landet. En sådan politisk ambition kan exemplifieras som att det ska vara möjligt att resa fram och tillbaka från Stockholm över dagen för att uträtta sitt ärende”

”Nationellt hålls Sverige ihop med ett nät för flygtrafiken i Stockholm, med både Arlanda och Bromma flygplatser. Arlanda bidrar därtill med en betydande internationell tillgänglighet. Arlanda flygplats har en särställning i Sverige och för det svenska flygplatsystemet”

A-Train. Kommunen välkomnar en förhandling med A-Train avseende en sänkning av passageavgiften på snabbtåget, med ett medskick att SL-pendeln bör inkluderas. En utredning och analys skulle kunna genomföras för att nå optimalt användande av Arlandabanan.

Energiförsörjning av Arlanda flygplats. Sigtuna kommun ser positivt på utredarens konstaterande att inkludera flyget i Sveriges klimatmål att vara fossilfritt senast år 2045 och tillsättandet av en bred ”flygbränslekommission”. För Arlandas del kommer det troligtvis innebära förändringar i markanvändningsplanen för anläggning av bränsledeponier och att dra lämpliga elledningar för elförsörjning till ett kommersiellt bruk av elflyg. I det större perspektivet behöver även Sveriges totala elförsörjningsbehov och transfereringsinfrastruktur beaktas då en elektrifiering av såväl flyg som marktransporter avsevärt kommer öka behovet av tillgänglig el på och runt Arlanda. Swedavia behöver påbörja en planering för detta. Sigtuna kommun måste involveras i ett tidigt skede i ett sådant arbete.

Nationell plan. Kommunen vill i sammanhanget kommentera den ”Nationella planen”. Sigtuna kommun konstaterar med emphasis att ”Nationell plan” inte längre fungerar som styrverktyg för långsiktig planering av nationella infrastruktursatsningar. Med upprepad utebliven finansiering (av lokala såväl som regionala objekt) i *Nationell plan*, ser kommunen med oro på hur det drabbar utbyggnaden av inte minst Arlanda men även såväl bostäder som arbetsplatser för Sigtuna kommun som värdkommun. Det gäller såväl det statliga vägnätet som den spårbundna infrastrukturen, framförallt med Märsta station i åtanke.

Med en redan eftersatt infrastruktur, stark näringslivstillväxt omkring Arlanda, den eventuella tillkomsten av Brommas trafik, totalförsvarets framtida behov, för att nämna några relevanta perspektiv, ökar behoven runt Arlanda ytterligare. Det krävs en långsiktighet och förutsägbarhet i samhällsplaneringen som saknas idag och inte längre går att tillgodose inom ramen för *Nationell plan*. Ett faktum som i sin tur ger ytterligare stöd till att arbetet görs bäst inom ramen för en *Arlandaförhandling*.

Följande frågor är kärnan i de perspektiv Sigtuna kommun anser bör hanteras inom ramen för en Arlandaförhandling:

Tillgänglighet och robusthet i transportsystemet. Ur ett kommunalt såväl som nationellt perspektiv behövs ett mer robust transportsystem med högre kapacitet och tillgänglighet till och från Arlanda för att möta behovet av resor, transporter och av gods.

Den regionala stadskärnan Arlanda-Märsta med Sveriges största flygplats är unik i sitt slag. En god lokal, regional, nationell och global tillgänglighet är därför en förutsättning för möjligheten att behålla och utveckla flygplatsens funktioner samt för att öka Stockholmsregionens såväl som Sveriges konkurrenskraft och attraktivitet.

De specifika satsningar som kommunen ser är helt nödvändiga för att förbättra tillgängligheten och redundansen utvecklas nedan.

Specifika infrastruktursatsningar inom ramen för en Arlandaförhandling.

Kommunen har sedan tidigare identifierat ett antal prioriterade infrastruktursatsningar som relaterar till utvecklingen av Arlanda flygplats med omnejd. Frågor som kommunen driver enskilt såväl som inom ramen för samarbetet Arlandaregionen. Vikten av att dessa realiserar är stor, redan i nutid. Behovet förstärks än mer i relation till utredarens slutsats kring vad som krävs för att genomföra Sveriges nationella flygstrategi, som lyfter fram behovet av att stärka Arlanda som nav och storflygplats.

- Bygg ut Märsta station till ett funktionellt och modernt resecentrum och bytespunkt med smidig omstigning och hög tillgänglighet till regionen. Det är strategiskt viktigt, och nödvändigt för att möjliggöra:
 - Ny direkt kollektivtrafikförbindelse mellan Märsta station och Arlanda flygplats.
 - Ny kollektivtrafikförbindelse som sammankopplar flygplatsstadens olika arbetsområden med Märsta station och Arlanda flygplats.
 - Ny expressbusslinje som bidrar till förkortade restider mellan Sigtuna-Märsta-Arlanda. Detta skulle kunna vara en del av en förstärkt regional busstrafik som ger välfungerande och god kommunikation mellan Mälardalen och Arlanda.
 - Kapacitetstärkning på Ostkustbanan med eventuell utbyggnad av ytterligare två järnvägsspår via Märsta.
- Komplettera Måby trafikplats. Idag saknas södergående påfart och norrgående avfart, vilka är nödvändiga för att stärka redundansen i trafiksystemet och för att kunna försörja verksamhetsområden i Arlandaområdet. Dessa verksamhetsområden behövs för trimningsåtgärder och för att kunna bygga ut flygplatsens funktioner som en konsekvens av Brommas nedläggning.
- Bygg ut E4 med ett körfält i vardera färdriktningen från Glädjens trafikplats i Upplands Väsby till Måby trafikplats.
- Förläng Roslagsbanan från Vallentuna till Arlanda med ett nytt stationsläge i Arlandaområdet, som möter det lokala kollektivtrafikstråket som försörjer arbetsplatserna inom Arlandastad. En ytterligare förlängning av Roslagsbanan från Arlanda till Märsta station bör också utredas.
- Utred ett nytt stationsläge på Arlandabanan i höjd med det snabbt växande verksamhetsområdet söder om flygplatsen.

De infrastruktursatsningar som Sigtuna kommun länge efterfrågat är angelägna sett utifrån dagens trafikbelastning. Redan innan pandemin var infrastrukturen starkt eftersatt och hade stora brister. Med Arlandas framtid i fokus bedömer kommunen att infrastrukturbehoven runt flygplatsen med omnejd kommer att öka ytterligare.

Avslutningsvis vill Sigtuna kommun understryka vikten av att kommunen i egenskap av värdkommun för Arlanda, och därmed med lång erfarenhet av samverkan med flygplatsens huvudaktörer, bereds möjlighet att vara en aktiv samverkanspart för staten i processen om Arlandas framtid. Vilket utöver en plats i en Arlandaförhandling, innebär att kommunen även vill bidra med sin kompetens i en vidare utredning. Kommunen anser att en strukturerad samverkan mellan lokala, regionala och nationella aktörer gällande *Arlandas framtid* är direkt avgörande för att processen ska generera maximal samhällsnytta.

Sigtuna har såväl möjligheten, förmågan och viljan att fortsätta bidra till samhällsbyggandet med tusentals nya bostäder och arbetsplatser. Men det kräver en vilja från staten att investera i helt nödvändig och redan idag eftersatt infrastruktur.

Olov Holst

Kommunstyrelsens ordförande